

Russische mannen drinken veel en sterven vroeg

Levensverwachting is in Rusland nog steeds laag

DAVID A. LEON,
VLADIMIR M. SHKOLNIKOV
EN MARTIN MCKEE

In geen ander land schommelt de levensverwachting zo sterk als in Rusland. Bovendien is deze laag, vooral bij de mannen. Overmatig alcoholgebruik speelt hierbij een voornamelijk rol. Schattingen wijzen uit dat circa een derde van alle overlijdensgevallen onder mannen in de arbeidsgeschikte levensfase alcoholgerelateerd is. Dat komt jaarlijks overeen met circa 170.000 sterfgevallen. Om dat aantal omlaag te krijgen moet het onderwerp hoog op de politieke agenda komen en zijn drastische maatregelen nodig.

In 2007 bedroeg de levensverwachting in Rusland 61 jaar voor mannen en 74 jaar voor vrouwen. Vooral voor mannen is dat erg laag: het vergelijkbare cijfer voor Nederlandse mannen bijvoorbeeld is 78, en zelfs een man uit Bangladesh, één van de armste landen ter wereld, leeft langer dan een Rus. De afgelopen 25 jaar liet de levensverwachting in Rusland enkele opvallende schommelingen zien (zie de figuur). Ten tijde van het uiteenvallen van de Sovjet Unie – begin jaren 1990 – waren de cijfers erg laag, vervolgens weer wat hoger maar rond 2003 was er opnieuw een dieptepunt.

De figuur laat zien dat er een sterke correlatie is (met een coëfficiënt van 0,94) tussen de schommelingen in de levensverwachting en de alcoholgerelateerde sterfte. Eind jaren 1980 initieerde Gorbatsjov een succesvolle anti-alcoholcampagne: er stierven aanzienlijk minder Russen aan alcoholvergiftiging en de levensverwachting steeg.

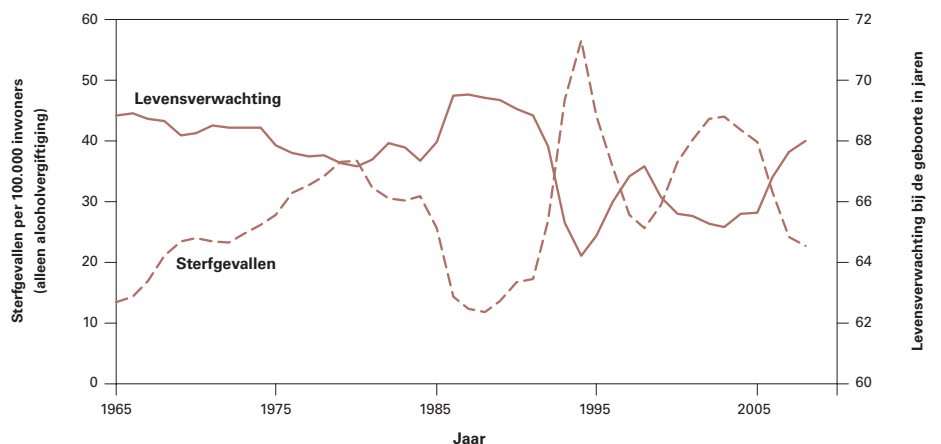
Vooraf mannen in de arbeidsgeschikte levensfase slachtoffer

In tegenstelling daarmee vallen de jaren waarin de levensverwachting erg laag was (1990-1994 en 1999-2003) samen met perioden van hoge aantallen mannen die ten gevolge van overdadig alcoholgebruik overleden. We schatten dat acute alcoholvergiftiging verantwoordelijk is voor drie tot vier procent van de sterfgevallen. De invloed van alcohol op de totale levensverwachting is echter aanzienlijk groter dan dit percentage suggereert. Dat blijkt uit analyses waarbij doodsoorzaken die nauw verband houden met alcoholconsumptie (zoals levercirrose, ongevallen en geweld) worden meegenomen. Dan valt op dat vooral mannen in

Foto: Stockxchng/proxop

Gemiddelde levensverwachting bij de geboorte en aantal op alcoholvergiftiging terug te voeren sterfgevallen (gestandaardiseerd naar leeftijd) voor mannen en vrouwen in Rusland, 1965-2007 (eigen berekeningen)

HALF MILJOEN OUDERS ONTVANGT TOESLAG KINDEROPVANG

Steeds meer ouders ontvingen de afgelopen jaren kinderopvangtoeslag. In 2009 ruim een half miljoen, 11 procent meer dan een jaar eerder. Het aantal kinderen in de formele opvang waarvoor de toeslag werd ontvangen, nam toe met 12 procent. Voor vrijwel alle kinderen in de formele opvang werd kinderopvangtoeslag ontvangen. Ruim 500.000 ouders ontvingen die toeslag. De Belastingdienst keerde 2,9 miljard euro uit, ruim 5.600 euro per aanvrager. Hiermee werd 77 procent van de opvangkosten gecompenseerd. Ouders betaalden zelf gemiddeld 22 procent van de kosten. In 2008 was dat 18 procent. (CBS)

Foto: Wikimedia

de arbeidsgeschikte levensfase slachtoffer worden. Bij de sterfte onder kinderen, de schoolgaande jeugd en onder ouderen worden zulke schommelingen immers nauwelijks aangetroffen. Alcoholconsumptie en de invloed daarvan op de volksgezondheid zijn moeilijk te onderzoeken. Veel klassieke studies zijn gebaseerd op subjectieve meetmethoden, waarbij mensen hun alcoholgebruik zelf mogen schatten en beoordelen. Het is bekend dat dit tot onderschatting leidt. Om belastingstechnische redenen is de totale omzet aan alcoholhoudende dranken meestal goed bekend. Het uit surveys af te leiden drankgebruik vormt daar doorgaans maar een fractie van. Bovendien zijn zware drinkers in veel studies ondervertegenwoordigd, vooral wanneer zij zich ook moeten onderwerpen aan klinisch onderzoek.

Izhevsk-studie

De zogenaamde Izhevsk-studie, tussen 2003 en 2005 in Izhevsk – een ‘gemiddelde Russische stad’ gelegen in de westelijke Oeral – gehouden,

Foto: Stockxchng/smrcoun

slag echter een nieuwe weg in: in plaats van mannen zelf te laten schatten hoe vaak en hoeveel ze drinken, werden hun partners en andere naasten gevraagd daar uitspraken over te doen. Doelgericht werd zo gevraagd naar de frequentie van meerdaagse alcohol excessen, naar de aard van de alcoholhoudende producten en naar allerlei alcoholgerelateerde ‘terugtrekbewegingen’ uit het normale sociale leven. De uitkomsten van dit onderzoek geven aan dat 43 procent van de sterfgevallen onder mannen van 25-54 jaar direct of indirect werd veroorzaakt door overmatig alcoholgebruik. Omgerekend naar heel Rusland zou dit betekenen dat jaarlijks circa 170.000 personen behorend tot de potentiële beroepsbevolking overlijden als gevolg van alcoholgebruik. Ook de Wereldgezondheidsorganisatie houdt er rekening mee dat in Rusland in de leeftijdsgroep 20-44 jaar circa 30 procent van de overlijdensgevallen van mannen en 20 procent van die van vrouwen alcoholgerelateerd is. Zijn mensen arm of nauwelijks opgeleid dan liggen de cijfers nog hoger. De Russische regering is zich inmiddels bewust van deze

Foto: Image14.webshots.com

cijfers: de overheid gaat er nu van uit dat drie van de vier Russen regelmatig alcohol drinkt, en dat een kleine drie miljoen mensen zware alcoholproblemen hebben. Nadere actie om deze cijfers omlaag te krijgen laat echter nog op zich wachten.

LITERATUUR:

- Leon, D.A., V.M. Shkolnikov en M. McKee (2009), Alcohol and Russian mortality: a continuing crisis. *Addiction* 104(2009)10, pp. 1630-1636.
- Leon, D.A., L. Saburova, S. Tomkins, E.M. Andreev, N. Kiryanov, M. McKee en V.M. Shkolnikov (2007), Hazardous alcohol drinking and premature mortality in Russia: a population based case-control study. *Lancet* 369(2007)9578, pp. 2001-2009.

Dit artikel verscheen in het Duits in Demografische Forschung Aus Erster Hand, 2009(6), 4, p.4, zie: <http://www.demografische-forschung.org/archiv/defo0904.pdf>.

David A. Leon, London School of Hygiene and Tropical Medicine. E-mail: david.leon@lshtm.ac.uk, **Vladimir M. Shkolnikov**, Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock, Duitsland. E-mail: shkolnikov@demogr.mpg.de, en **Martin McKee**, London School of Hygiene and Tropical Medicine.

(Vertaling en bewerking: Gijs Beets)